

MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING

Øget samspil mellem skole og fritidsliv

-
- Sammenfatning af anbefalingerne fra udvalget om øget samspil mellem skole og fritidsliv

Øget samspil mellem skole og fritidsliv

– Sammenfatning af anbefalingerne fra udvalget om øget samspil mellem skole og fritidsliv

Udvalg om øget samspil mellem skole og fritidsliv:

Skole og Forældre	Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF)
Kommunernes Landsforening (KL)	Danske Musik- og KulturskoleLedere (DMKL)
Børne- og Kulturchefforeningen (BKF)	Dansk Musikskolesammenslutning (DAMUSA)
Danske Skoleelever	Forældrenes Landsforening (FOLA)
Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund (BUPL)	Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst
Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbunds Lederforening	Nationalt Netværk af Skoletjenester
Danmarks Lærerforening (DLF)	Dansk Folkeoplysnings Samråd (DFS)
Skolelederforeningen	Organisationen Danske Museer (ODM)
Forening af børne- og ungekulturkonsulenter (FABUK)	Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig
Ungdomsskoleforeningen	Efterskoleforeningen
Ungdomsringen	Foreningen af Kristne Friskoler
FOA	Dansk Friskoleforening
Kulturministeriet	Danmarks Privatskoleforening
Danmarks Idrætsforbund (DIF)	Foreningen for Katolske Friskoler
DGI	Foreningen af Frie Fagskoler
Dansk Skoleidræt	Frie Skolers Lærerforening (FSL)

Formand for udvalget var afdelingschef Arne Eggert, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling.

Fotos:

Ulrik Jantzen, Lars Skaaning, Colourbox.dk

Grafisk tilrettelæggelse:

Presse- og kommunikationssekretariatet, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling

ISBN:

978-87-603-3106-0 (Trykt udgave) Oplag 500 stk.

978-87-603-3107-7 (www udgave)

Publikationen kan ikke bestilles. Der henvises til den elektroniske udgave.

© Udgivet af Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, september 2016.

Øget samspil mellem skole og fritidsliv

- Sammenfatning af anbefalingerne
fra udvalget om øget samspil mellem skole og fritidsliv

Indhold

Indledning	7
Resume	9
Anbefalinger	10
1. Skab en fælles vision	12
2. Fokuser på organisering og forankring	15
3. Øget videndeling og fokus på formidling	15
4. Skab samarbejde, der skaber samspil	20

Indledning

Alle børn og unge skal trives og blive så dygtige, som de kan. De skal opleve at have succes, medbestemmelse – og være en del af et fællesskab. Gennem deres barndom og ungdom skal alle børn og unge forberedes bedst muligt på det liv, der venter som voksne. De skal tilegne sig kompetencer og færdigheder, der forbereder dem på deres videre færd i uddannelsessystemet. De skal lære at begå sig socialt og forstå den danske kultur og historie. Børnene skal også lære, hvad det vil sige at leve i et samfund med frihed og folkestyre – og blive selvstændige individer, der kan deltage og tage medansvar for vores demokratiske samfund. Det er folkeskolens formål.

Med folkeskolereformen og den *åbne skole* blev der sat fokus på, at folkeskolen orienterer sig mod omverdenen, og at det lokale idræts-, kultur- og foreningsliv inddrages i skoledagen. Den kontakt, skolen skaber til det omgivende samfund, bidrager både til den lokale sammenhængskraft og til en øget forståelse af foreningslivet. Ligesom den danske tradition for deltagelse og engagement også bidrager til, at alle børn og unge ser sig selv som en del af et fællesskab. Bruges samspillet mellem skole og fritid rigtigt, kan det både være dannende demokratisk og fagligt og bidrage til at klæde børn og unge på til livet efter skolen.

Folkeskolens forpligtelse til at åbne sig er kun det ene ben i samspillet mellem skole og fritid. *Alle* aktører omkring børnene skal sammen bidrage til at give alle børn en god start og en solid almen dannelse. Skolen er selvfølgelig fundamentet, men fritidstilbuddene, fritidslivet, foreningerne og de lokale institutioner er også helt centrale spillere. Uden det andet ben kan vi ikke indfri det potentiale, som

samarbejdet mellem skole og fritid indeholder. Arbejder disse aktører sammen, har de en styrke til at fremme børns og unges faglige, sociale og personlige udvikling – også de børn og unge, som det formelle system ikke altid kan nå.

Samarbejdet mellem folkeskolen og det omgivende samfund er et af de elementer, som regeringen kræver ekstra opmærksomhed på for at sikre, at folkeskolereformens intentioner føres ud i livet. Derfor fremsatte regeringen i regeringsgrundlaget "Sammen for fremtiden" (2015) et ønske om at undersøge og understøtte "*samspillet mellem skole og fritidsliv. [...] Herudover er et tæt samspil mellem folkeskole og det lokale foreningsliv vigtigt. Dette samspil skal derfor understøttes til gavn for børnene og de lokale foreninger.*"

Dannelse og alsidig udvikling

Viden og dannelse kan ikke skilles ad. Viden skal give almindannelse et indhold, og almindannelse skal placere viden i en sammenhæng, som viden om de enkelte fagområder i sig selv ikke giver. Dannelse og alsidig udvikling drejer sig om elevernes livsduelighed, kreativitet, initiativ, motivation, selvstændighed, nysgerrighed, engagement, ansvarlighed, vedholdenhed, selvbevidsthed, deltagelse, empati og følelser. Alsidig udvikling omfatter også elevernes sociale kompetencer, demokratiske og kulturelle dannelse samt evnen til aktivt at kunne indgå i demokratiske processer.

Minister for børn, undervisning og ligestilling Ellen Trane Nørby nedsatte derfor i marts 2016 et udvalg, der fik til opgave at bidrage til et overblik over det eksisterende samarbejde mellem skole og fritidsliv. Udvalget skulle også komme med anbefalinger til, hvordan samspillet mellem skole og fritidsliv kan understøttes i endnu højere grad inden for de overordnede gældende økonomiske rammer og de overordnede lovgivningsmæssige rammer.

Udvalgets opgave omfattede både:

- **Samspillet i den åbne skole mellem skole og fritidsliv.** Samarbejdsaktiviteter i skoletiden som led i den *åbne skole*, der er en integreret del af den længere og mere varierede skoledag og derfor har til formål at understøtte folkeskolelovens formålsparagraf og Fælles Mål.
- **Samspillet mellem skole og fritidstilbud uden for skoletiden.** Aktiviteter og tilbud uden for skoletiden, der både dækker over samspil og gensidig påvirkning mellem skole og fritidsliv og samspillet mellem fritidstilbuddene som selvstændige aktører. Dette samarbejde skal understøtte en sammenhængende hverdag for børnene og styrke fritidslivet og de lokale foreninger.

Udvalgets arbejde mundede ud i en rapport og et eksempel-katalog. Begge dele kan findes i deres fulde længde på emu.dk.

Pjecen her er et koncentrat af den viden, der præsenteres i den fulde rapport. Derfor kan læsere, der ønsker mere viden om udvalgets arbejdsmetode og de bagvedliggende refleksioner og analyser, læse mere i den fulde rapport.

Skoler

Skoler refererer til folkeskoler. Øvrige undervisningstilbud som for eksempel musik- og ungdomsskoler benævnes ved deres fulde navn.

Fritidsliv

Fritidsliv rummer de aktiviteter og den mangfoldighed af aktører, der har med børnene at gøre i deres fritid uden for skolen. Det omfatter kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv, kunst- og kulturskoler, fritids- og klubtilbud og kommunale eller kommunalt støttede musikskoler og ungdomsskoler.

Resume

Formålet med samspillet mellem skole og fritidsliv er at bidrage til det gode børne- og ungeliv. Det skal ske ved at skabe en tryk, sammenhængende og udfordrende hverdag for børn og unge, hvor de oplever en varieret og meningsfuld skoledag, der kobler sig til deres øvrige hverdag.

Samarbejde mellem skole og fritidsliv er ikke noget nyt, men med folkeskolereformen er rammerne ændret. Dette giver nye muligheder og stiller nye krav. Udvalgets arbejde viser, at mange forvaltninger, skoler og aktører fra fritidslivet har etableret samarbejder og arbejder på at forankre og udfolde samspillet yderligere. Men der er stadigvæk uforløste potentialer og steder, hvor den åbne skole endnu ikke er implementeret. Det er dog udvalgets oplevelse, at der generelt er stor opbakning til samarbejdet mellem skole og fritidsliv.

Udvalgets arbejde viser også, at de overordnede udfordringer handler om at sikre en tydelig organisering, der kan sikre forankring og koordinering af samarbejderne og afspejle bredden i fritidslivet. Et samarbejde mellem to eller flere parter kan være udfordrende, når forskellige fagligheder, tilgange og sprog mødes.

Der er flere forskellige måder at arbejde med samspillet mellem skole og fritid på. Udvalget har taget udgangspunkt i de metoder, der bedst understøtter samarbejdet. De ligger derfor til grund for udvalgets anbefalinger.

Det er dog afgørende, at løsningsmodeller udvikles i en lokal kontekst, der tager udgangspunkt i nærområdets forudsætninger og ressourcer.

Om udvalgets anbefalinger

Det er udvalgets vurdering, at der i samspillet mellem skole og fritid er behov for at have det overordnede mål for øje.

Samspillet giver en række unikke muligheder for at arbejde med at styrke samfundets sammenhængskraft, den demokratiske forståelse og dannelse. Udsatte og svage gruppers aktive inddragelse i lokalsamfundet og foreningslivet kan også blive styrket, og demotiverede unge kan få hjælp til at sætte billeder på, hvad viden kan bruges til.

Samspillet mellem skole og fritid giver også mulighed for at arbejde med det gode børneliv og folkeskolens kerneværdier som livsduelighed, dannelse og faglighed i utraditionelle og skæve undervisningsformer. Det skaber nye læringsrum, som appellerer bredere. Derfor handler udvalgets første anbefaling også om, at visionen for samspillet mellem skole og fritid bredes ud og bliver fælles for alle aktører.

Anbefalinger

Udvalgets anbefalinger tager udgangspunkt i fælles drøftelser, kortlægning af viden og de mange gode eksempler, der findes i praksis.

Anbefalingerne er tænkt som en opfordring til refleksion og handling.

På de følgende sider kan du læse de anbefalinger, som udvalget har peget på kan sikre et øget samspil mellem skole og fritidsliv.

For mere baggrundsviden henvises til den samlede rapport, der findes på emu.dk og kl.dk.

Anbefalinger til aktører

For at gøre det let at orientere sig i anbefalingerne for de mange aktører, der skal samarbejde om et øget samspil, er anbefalingerne delt op efter centrale målgrupper:

■ **Staten**

Politikere og embedsværk samt øvrige statslige institutioner.

■ **Kommunen**

Kommunalpolitikere og kommunalforvaltninger samt KL.

■ **Skoleledelse**

Skolens ledelse består af skolebestyrelsen og skolelederen. Skolelederen har ansvar for den administrative og pædagogiske ledelse af skolen. Skolelederen er ansvarlig for skolens virksomhed over for skolebestyrelsen og kommunalbestyrelsen. Skoleledere skal følge de principper, som skolebestyrelsen har fastlagt.

Skolernes ledelser kan være sammensat på forskellig vis, og der kan i de enkelte kommuner være store forskelle på, hvordan ledelsesstrukturen er organiseret på skolerne eller på tværs af skoler. Skoleledelse dækker i denne publikation over skole- og SFO-lederen, skolebestyrelsen, øvrige ledere/medarbejdere, der varetager ledelsesopgaver. I anbefalingerne står skolebestyrelserne fremhævet som selvstændig aktør der, hvor de har en særlig rolle.

■ **Medarbejdere i skolen**

Lærere, pædagoger og andet pædagogisk personale, som varetager opgaver i løbet af skoledagen.

■ **Kommunale fritidstilbud**

Kommunale fritidstilbud dækker over samtlige fritidstilbud i kommunalt regi, blandt andet SFO, fritidsklubber, ungdomsskoler, musik- og kulturskoler. Anbefalingerne er delt op i henholdsvis ledelse og medarbejdere inden for kommunale fritidstilbud.

■ **Kultur- og foreningslivet**

Kultur- og foreningslivet dækker mange forskellige foreninger og institutioner: frivillige foreninger, idrætsforeninger og kulturinstitutioner som for eksempel et museum. Foreningerne og institutionerne varierer i både størrelse og organisering. Anbefalingerne til "Kultur- og foreningslivet" er derfor en kompleks størrelse og skal ses i dette lys.

1. Skab en fælles vision

En fælles retning og referenceramme for samspillet mellem skole og fritidsliv er centralt for, at de mange aktører, der skal samarbejde, har et stærkt udgangspunkt at mødes om – og en ramme at udvikle deres samarbejde inden for. Når der udvikles en fælles vision, er det vigtigt at inddrage en bred gruppe af aktører, så resultatet bliver bæredygtigt, og aktørerne tager ejerskab. Hvis den fælles vision skal virke efter hensigten, er det afgørende, at den bliver kommunikeret gennem flere relevante informationskanaler, så ansvarsopgaverne er klare for alle aktører.

En fælles vision gør det dog ikke alene. Hvis udvalgets ambitiøse mål om, at samspillet skal bidrage til det gode børneliv, kræver det en række understøttende indsatser.

Derfor anbefaler udvalget, at:

- **Medarbejdere i skolen** fokuserer i samarbejdet med eksterne aktører på samarbejdets pædagogisk-didaktiske merværdi for elevernes sociale, personlige og faglige udvikling og arbejder for at sikre en tydelig forventningsafstemning til samarbejdet.
 - **Skolebestyrelser** tydeliggør – via principper for åben skole – formål, mål og prioritering i arbejdet med samspillet mellem skole og fritidsliv.
- 👉 Find vejledning til udarbejdelse af principper og eksempler på principper på Skole og Forældres hjemmeside: <http://skole-foraeldre.dk/artikel/principper>

- **Skoleledelsen** formulerer i dialog med medarbejderne en fælles vision for, hvordan den enkelte skole vil samarbejde med eksterne aktører, og tager afsæt i de ressourcer og kompetencer, der findes på skolen og i lokalmiljøet.

👉 Hent inspiration og praksiseksempler på, hvordan skoler arbejder med blandt andet varierede skoledage i **"Læring i en varieret skoledag"** fra Børne- og Kulturchefforeningen, Skolelederforeningen og KL.

- **Medarbejdere i fritidstilbud** bidrager til den fælles vision ved at italesætte deres kompetencer, arbejdsmetoder og blik for, hvordan de kan spille ind i skolernes hverdag og formål.

- **Ledelser i kommunale fritidstilbud** medvirker til, at samspillet mellem skole og fritid rækker ud over samarbejdet i løbet af skoledagen. Dette skal bidrage til at variere og øge kvaliteten af aktiviteter, som samtidig bliver mere attraktive for børn og unge at tilvælge.

👉 Hent mere inspiration i Børne- og Kulturchefforeningen og Skolelederforeningens "Dialogoplæg: **Kommunalt partnerskab for læring. Ledelse i skolen og af skolen**".

- **Kultur- og foreningslivet** udarbejder og kommunikerer egne mål og visioner for, hvilken rolle de ønsker at spille i forhold til øget samspil om det gode børneliv. Samtidig præciserer de, hvordan de kan være en ressource for skolerne, og hvad de selv ønsker at få ud af øget samarbejde med skolerne.

- **Kommunen** udarbejder og kommunikerer en fælles vision, fælles retning og fælles rammer i kommunen for det gode børneliv. Udgangspunktet skal være i de lovmæssige krav og signalere, at samarbejde mellem skole og fritidsliv bør prioriteres.

For eksempel kan en fælles vision konkretiseres ved, at kommunalbestyrelsen formulerer en politik for, hvad man lokalt ønsker at opnå med samspillet. Det kan være mål for:

- omfang af øget samspil
- økonomisk ramme
- hvilke samarbejdsparter der skal aktiveres
- hvor mange skoler og børn der sigtes efter
- hvordan samspillet organiseres i kommunen.

Et godt fundament for arbejdet er at kortlægge eksisterende og potentielle ressourcer i kommunen og vise vejen for, hvordan disse ressourcer kan bringes i spil på nye og mere fleksible måder.

- **Staten** fastholder fokus på samspillets store potentiale i forhold til at styrke børns læring, trivsel, dannelse og sociale udvikling ved fortsat at iværksætte tværministerielle initiativer, der skal understøtte praksis og ved at staten sikrer opfølgende aktiviteter med centrale aktører med henblik på at følge op på arbejdet med at sikre et øget samspil og implementeringen af udvalgets anbefalinger.

2. Fokuser på organisering og forankring

Der er stor forskel på, hvordan samspil indledes, organiseres og føres ud i livet. I nogle tilfælde er samspillet lokalt forankret mellem for eksempel en lærer og en forælder i barnets klasse, mens andre projekter er søsat på kommunalt niveau og omfatter mange skoler og aktører. En god organisatorisk infrastruktur er afgørende, når samspillet skal nå bredere ud end til en enkelt klasse eller skole.

Når flere forskellige aktører samarbejder, og der skabes samarbejde på tværs af forskellige institutioner, bliver samarbejdsforløbene kvalitetssikrede, og de involverede børn og unge møder en større variation og relevans.

Hvis målene med åben skole skal indfris, og det øgede samarbejde mellem skole og fritidsliv skal udrulles og prioriteres, er kommunen en vigtig aktør. Derfor anbefales det at styrke kommunale organiseringsmodeller, der sikrer, at alle børn og unge får gavn af de eksisterende tilbud. Samtidig er det vigtigt fortsat at give plads til lokalt råderum og mulighed for at påbegynde nye samarbejder i mindre skala. Derfor må der påregnes ressourcer til at støtte nye decentrale samarbejder.

Organisering og forankring kræver ledelse hos både kommunen og de øvrige aktører. Ledelse er en nøglefaktor, når samspil skal forankres, og det er en tværprofessionel opgave, som kun løses i et ledelsessamarbejde. Et øget samspil hjælper til, at alle parter i og uden for skolen bidrager – også ledelsesmæssigt.

Derfor anbefaler udvalget, at:

- **Medarbejdere i skolen** afprøver forskellige modeller for samarbejde og systematisk opfølgning. Eksempelvis kan dialog med og feedback til skolens ledelse bidrage til at få skabt rammer, organisering og overblik over samarbejdsmuligheder på lokalt, kommunalt, regionalt og nationalt plan.
- **Skoleledelsen** udarbejder en handlingsplan med udgangspunkt i skolens principper for åben skole. Det skal være tydeligt for medarbejdere, elever og forældre, hvordan indsatsen prioriteres, og hvordan den bidrager til, at børnene trives og bliver så dygtige, som de kan.
- **Skoleledelsen** skaber fleksible rammer og en organisering af skoledagen, som muliggør et samarbejde mellem skole og fritid både over kortere og længere tid.
- **Medarbejdere i kommunale fritidstilbud** afprøver forskellige modeller for samarbejde og systematisk opfølgning herpå. Eksempelvis kan dialog med og feedback til ledelsen i de kommunale fritidstilbud bidrage til at få skabt rammer, organisering og overblik over samarbejdsmuligheder på lokalt, kommunalt, regionalt og nationalt plan.
- **Ledelser i kommunale fritidstilbud** skaber en organiseringsform, hvor kultur- og fritidstilbud inddrages, så de kommunale fritidstilbud ses i en sammenhæng.
- **Kultur- og foreningslivet** sikrer en balance og variation i deres samarbejde med skoler og andre kommunale aktører, som tager højde for forskellige forudsætninger og rammer.

For eksempel er det vigtigt at tage højde for, at samarbejdet med skolerne i den åbne skole er underlagt en ræk-

ke rammer. Derfor er det vigtigt med opmærksomhed på og forståelse for skolernes årshjul og øvrige organisering, når et samarbejde skal tilrettelægges og forberedes. Du kan få hjælp til at sætte dig ind i skolens rammer hos eksempelvis kommunale konsulenter, kommunale skoletjenester eller Nationalt netværk af skoletjenester.

- **Kommunen** sikrer en sammenhængende organisering inden for kommunen, der optimerer samspillet til glæde for børnenes læring, trivsel og dannelse. Organiseringen bør understøtte en sammenhæng på kommunens ledelsesniveau og samtidig støtte samarbejde mellem skolen og de kommunale fritidstilbud.
- **Kommunen** skaber gennemsigtighed om organiseringen af samspillet og klare kommunikationsveje til og mellem de kommunale aktører.

For eksempel kan kommunen henvise alle, der ønsker at bidrage til øget samspil, til en playmaker (central koordinator), en skoletjeneste, de pædagogiske læringscentre, skoleledelsen eller lignende.

For eksempel kan kommunen udarbejde en guide, der kan give forskellige aktører klarhed over, hvordan kommunens arbejde med skolen og fritidslivets samarbejde er opbygget.

- **Staten** sikrer, at de forskellige statslige strategier spiller sammen og støtter op om et øget samspil mellem skole og fritidsliv. Et større samarbejde og koordinering mellem de lovgivende aktører, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling og Kulturministeriet, kan understøtte et øget samspil. Dette gælder blandt andet en fælles kommunikation og fortolkning af de lovmæssige rammer vedrørende åben skole.

3. Øget videndeling og fokus på formidling

Over hele landet er der spændende initiativer i gang, som styrker et øget samspil. Mulighederne er mange, og det samme gælder de forskellige måder at gå til arbejdet på. Det kan derfor være en fordel at evaluere både lokalt og nationalt for at følge udviklingen på området og understøtte de bedste praksisser.

Der er meget inspiration at hente hos nabokommunen eller hos andre aktører inden for samme fagområde. En større grad af videndeling mellem de mange aktører, også på tværs af kommunegrænserne, er derfor vigtig. En øget videndeling sikrer et bedre grundlag for at udvikle egen praksis og lokale løsninger, der bygger videre på eksisterende erfaringer og tilpasses den lokale kontekst.

Det er også udvalgets oplevelse, at der mangler dybdegående og generaliserbar viden på området, som både favner samspillet i den åbne skole og samspillet uden for skoletiden.

Derfor anbefaler udvalget, at:

- **Medarbejdere i skolen** arbejder for at fremme videndeling og forankring af de gode samarbejder med kolleger og andre relevante aktører, for eksempel via lokale skole- og kulturtjenester og nationale platforme som emu.dk og skoletjenesten.dk.

Find inspirations- og vejledningsmateriale målrettet lærere, pædagoger og andet pædagogisk personale på emu.dk under "åben skole".

- **Skoleledelsen** opbygger en struktur og kultur for viden- og erfaringsudveksling om de gode samarbejder blandt medarbejderne, teams og på tværs af organisatoriske skel.

For eksempel kan strukturen tydeliggøres ved at fremhæve den rolle, som de pædagogiske læringscentre eller en åben skolekoordinator på skolen spiller. En centralt forankret koordinerende indsats, som eksempelvis varetages af en skole- eller kulturtjeneste, er også relevant at fremhæve.

- **Medarbejdere i kommunale fritidstilbud** bidrager til videndeling og forankring af de gode samarbejder med kolleger, skoler og andre relevante aktører. Samtidig anbefales det, at de aktivt opsøger eksisterende og potentielle muligheder for øget samspil.

- **Ledelser i kommunale fritidstilbud** arbejder på at øge videndeling og forankring af de gode samarbejder, der kan danne ramme for løbende udveksling af viden og idéudvikling blandt samarbejdspartenerne.

- **Kultur- og foreningslivet** bidrager til videndeling og forankring af de gode samarbejder med kolleger, skoler og andre relevante aktører. Samtidig anbefales det, at de aktivt opsøger eksisterende og potentielle muligheder for øget samspil.

For eksempel deltagelse i kommunale, lokale og regionale netværk for aktører inden for kultur- og foreningsliv, hvor omdrejningspunktet er erfaringsudveksling, kompetenceudvikling og gensidig inspiration. Det kan være folkeoplysningsudvalg, samråd (inden for kultur, idræt, aftenskole mv.) og Nationalt netværk af skoletjenester.

■ **Ledelser i kommunale fritidstilbud** skaber en organiseringsform, hvor kultur- og fritidstilbud inddrages, så de kommunale fritidstilbud ses i en sammenhæng.

■ **Medarbejdere i kommunale fritidstilbud** afprøver forskellige modeller for samarbejde og systematisk opfølgning. For eksempel kan dialog med og feedback til skolens ledelse bidrage til at få skabt rammer, organisering og overblik over samarbejdsmuligheder på lokalt, kommunalt, regionalt og nationalt plan.

■ **Kultur- og foreningslivet** sikrer en balance og variation i deres samarbejde med skoler og andre kommunale aktører, som tager højde for forskellige forudsætninger og rammer.

For eksempel er det vigtigt at tage højde for, at samarbejdet med skolerne i den åbne skole er underlagt en række rammer. Derfor er det vigtigt med opmærksomhed på og forståelse for skolernes årshjul og øvrige organisering, når et samarbejde skal tilrettelægges og forberedes. Du kan få hjælp til at sætte dig ind i skolens rammer hos eksempelvis kommunale konsulenter, kommunale skoletjenester eller Nationalt netværk af skoletjenester

■ **Kommunen** sikrer videndeling og faglig understøttelse internt i kommunen og kommuner imellem. Videndeling af de gode eksempler på øget samspil kan motivere og inspirere samt modvirke, at den samme idé opfindes på ny.

For eksempel kan kommuner skabe og facilitere et bredt netværk med nøgleinteressenter fra kommunen, skoler-

ne og fritidslivet. Et sådant netværk kan sikre videndeling, faglig opkvalificering, bredere samarbejder og skabe rum for, at potentielle samarbejdspartner kan mødes.

■ **Kommunen** følger den lokale udvikling og sikrer, at alle børn oplever forskellige tilbud som følge af samspillet. Det gælder om, at kommuner følger op på arbejdet med samspillet i og uden for åben skole på skolerne, i de kommunale fritidstilbud og i kultur- og foreningslivet.

■ **Staten, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling** fortsat genererer og formidler ny og praksisrettet viden om samspillet mellem skole og fritidsliv, der er generaliserbar, og som kan understøtte det store arbejde, der er i gang hos landets kommuner og i fritidslivet. m samspillet mellem skole og fritidsliv, der er generaliserbar og understøtter det store arbejde, der er i gang hos landets kommuner og i fritidslivet.

■ **Staten** bidrager til at fastholde og styrke samarbejdet mellem de mange videnscentre, der repræsenterer forskellige fagmiljøer og aktører fra skole og fritidslivet.

■ **Staten, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling** sikrer, at der på landsplan formidles læringsforløb, som de eksterne læringsmiljøer tilbyder.

For eksempel bør det afsøges, hvordan emu.dk og skoletjenesten.dk fortsat kan være platforme med fokus på, at data kan deles med andre relevante eksisterende platforme, for eksempel læringsportalerne (LMS).

Find inspiration

Udvalget har udarbejdet et eksempel-katalog, der har til formål at dele viden om nogle af de mange samspil, der er etableret rundt omkring i landet. Find eksempel-kataloget på <http://www.emu.dk/omraade/gsk>.

Kulturtjenesten

Lolland, Guldborgsund og Vordingborg kommuner har sammen etableret Kulturtjenesten, der danner ramme om et samspil mellem forvaltning, dagtilbud og skoler samt 16 kulturaktører i de tre kommuner. Formålet er at gøre det lettere for dagtilbud og skoler at bruge lokale kultur- og læringsforløb og samtidigt gå i dialog med dagtilbud og skoler om at udvikle nye samarbejder og læringsforløb. Dette sker blandt andet gennem en nedsat bestyrelse med parter repræsenteret fra alle kommuner, dagtilbud og skoler samt kultur- og fritidsliv. Bestyrelsen tager ansvar for foreningens daglige virke og har synliggjort Kulturtjenesten gennem etablering af ambassadører på alle institutioner. Den daglige ledelse af Kulturtjenesten varetages af en udviklingskoordinator, der er ansat af og er ansvarlig over for bestyrelsen.

4. Skab samarbejde, der skaber samspil

Samarbejde bygger på dialog, ligeværdighed, merværdi for alle parter og et anerkendt fælles udgangspunkt. Derfor er det centralt, at samarbejdsparterne har fokus på, hvad de kan bidrage med, og med hvilket sigte de indgår i samarbejdet. Ofte kan parterne noget sammen, som de ikke kan hver for sig.

I et samarbejde mellem skole og fritidsliv i den åbne skole er det elevernes læring, trivsel og dannelse, der er de væsentligste mål. Det stiller krav til samarbejdet og samarbejdsparterne. Samarbejdet skal give mening for alle parter, for mening giver motivation, ejerskab og interesse for at udvikle samarbejdet yderligere.

En vigtig ledelsesopgave for, at samarbejde kan skabe samspil, er kortlægning og aktivering af medarbejderressourcer og kompetenceudvikling. Et samarbejde mellem forskellige fagprofessionelle kan i sig selv være kompetencegivende for de deltagende parter. Samtidig kræver et samarbejde mellem forskellige fagprofessionelle oftest kompetencer, som ikke nødvendigvis er givet eller nærliggende for den enkelte medarbejder. Det er derfor vigtigt at have fokus på, at den pågældende medarbejder føler sig klædt på til opgaven.

Derfor anbefaler udvalget, at:

- **Medarbejdere i skolen** arbejder på at fremme forståelsen for samarbejdsaktørernes faglige forskelligheder og understøtter eventuelle forskellige faglige synsvinkler. Kommunikation med eksterne samarbejdsparter skal

målrettes, og der skal sikres fælles forståelse af de forskellige tilgange og begreber.

For eksempel er det vigtigt at tage højde for, at eksterne samarbejdsparter i nogle tilfælde ikke har en pædagogisk uddannelse, mens andre har en specialiseret pædagogisk faglighed inden for et meget specifikt felt. Nogle samarbejdsparter, for eksempel foreninger og kulturskoler, er også vant til en målgruppe, der deltager i aktiviteterne på frivillig basis ud fra personlig motivation og entusiasme. Det kan derfor være relevant at understøtte eksterne undervisere og særdeles givtigt, hvis lærere, pædagoger og andet pædagogisk personale har fokus på klasserumsledelsen i samarbejdet med eksterne undervisere.

- **Medarbejdere i skolen** arbejder for at inddrage eleverne i planlægning, gennemførelse og evaluering af samarbejdsforløb.
- **Medarbejdere i skolen** arbejder for at inddrage forældre som samarbejdspart i den åbne skole. Dette finder sted med ledelsens opbakning. Forældre kan via deres arbejde, foreningsengagement eller fritidsinteresse være en værdifuld ressource, som kan understøtte skolernes arbejde med åben skole og medvirke til motivation og medejerskab.
- **Skoleledelsen** inviterer mulige samarbejdsaktører ind og bringer sit eget ledelsesnetværk i spil for at sikre et fælles udgangspunkt i et samarbejde og sikre ledelsesopbakning hos alle parter i et samarbejde.

- **Skoleledelsen** aktiverer og udvikler de kompetencer, der allerede er til stede på skolen i forhold til motivation, netværk og faglig ekspertise inden for forskellige samarbejdsområder. Det er skoleledelsens ansvar at bringe medarbejdernes kompetencer i spil og understøtte udviklingen af den enkelte medarbejders praksis, herunder fokus på relevant kompetenceudvikling og samarbejde med andre fagprofessioner.

👉 Hent inspiration i EVA's refleksionsværktøj "**Videre med skolereformen**", der blandt andet har arbejdsopgaver rettet mod implementering af Den Åbne Skole (2016)

- **Medarbejdere i kommunale fritidstilbud** sikrer klare aftaler for det enkelte samarbejde, der rummer en klar rollefordeling og forventningsafstemning, så alle aktører – både interne og eksterne – kender deres funktion og har den nødvendige forståelse for den anden parts situation og kompetencer.
- **Kultur- og foreningslivet** fortsætter med at opsøge samarbejder og i endnu højere grad fokuserer på de mange muligheder for at bidrage til at udvikle eleverne både fagligt, socialt og personligt.

For eksempel ser de efter muligheder for samarbejde både med skolerne, inden for skoledagen, og med de øvrige aktører i fritidslivet, for eksempel SFO'erne, uden for skoledagen.

For eksempel skaber de en tydelig kobling mellem de unikke bidrag og tilbud, som kultur- og foreningslivet kan byde ind med, og de behov, der findes i en skolekon-

tekst. For eksempel kan de synliggøre for skolerne, hvilke potentialer der er, når fritidsaktiviteter kobles med faglig læring.

- **Ledelser i kommunale fritidstilbud** går forrest i at sikre et øget samspil – for eksempel ved at invitere potentielle samarbejdspartner fra lokalmiljøet ind – og åbne for en handlingsrettet dialog om et fremtidigt samarbejde i og uden for skoletiden.
- **Kultur- og foreningslivet** sikrer klare aftaler for det enkelte samarbejde, der rummer en klar rollefordeling og forventningsafstemning, så alle aktører – både interne og eksterne – kender deres funktion og har den nødvendige forståelse for den anden parts situation og kompetencer.
- **Kommunen** understøtter, at der etableres samarbejde mellem skoler og fritidsliv.

For eksempel ved at synliggøre de potentialer, der er i et pædagogisk arbejde, som udnytter lokalområdets muligheder. Det kan med fordel gøres i en fælles proces med kultur- og fritidslivet, lærere, pædagoger og andet pædagogisk personale.

For eksempel kan kommunen støtte kompetenceudvikling, der kan styrke både skoler og eksterne aktører i arbejdet med øget samspil.

For eksempel ved at udvikle en guide eller skabelon for samarbejds- og partnerskabsaftaler, som de kommunale aktører og kultur- og foreningslivet kan benytte til etablering af et samarbejde. Dette skal sikre en præcis

aflklaring og forventningsafstemning mellem samarbejdspartnerne, som tager højde for de kommunale visioner, krav og rammer.

👉 Hent inspiration til samarbejde i den åbne skole i KL's publikation "**Læring i den åbne skole**" eller på Danmarks læringsportal, [emu.dk](https://www.emu.dk).

■ **Staten** særligt har fokus på, hvilke uddannelses- og efteruddannelsesmuligheder der tilbydes på professionshøjskolerne og andre videregående uddannelser. Hensigten er, at fremtidens lærere og pædagoger er klædt på til at varetage opgaver i relation til den åbne skole,

herunder samarbejde med andre fagprofessioner. Dette bør også omfatte efter- og videreuddannelse af de medarbejdere, der varetager ledelsesopgaver inden for skolen.

